

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ
СЕКТОР ЗА НАДЗОР НАД ДЕЛАТНОШЋУ
ДОБРОВОЉНИХ ПЕНЗИЈСКИХ ФОНДОВА

СЕКТОР ДОБРОВОЉНИХ ПЕНЗИЈСКИХ ФОНДОВА У СРБИЈИ

Извештај за треће тромесечје 2012. године

Новембар 2012. године

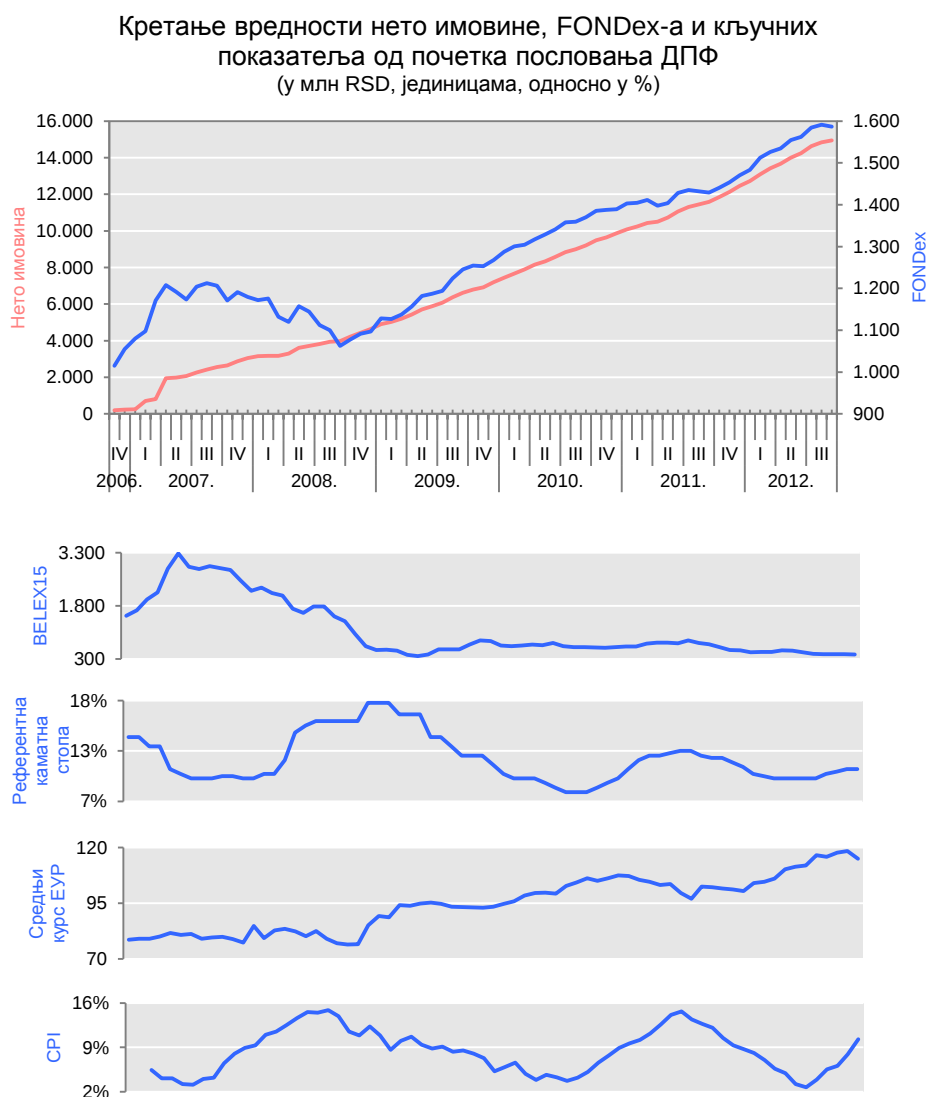
Садржај:

1. Увод.....	3
2. Пословање добровољних пензијских фондова	7
2.1. Учесници на тржишту	7
2.2. Нето имовина добровољних пензијских фондова	8
2.3. Структура имовине добровољних пензијских фондова.....	9
2.4. Обим трговања пензијских фондова хартијама од вредности.....	10
2.5. Накнаде друштава за управљање	11
2.6. Трансакциони трошкови	12
2.7. Број и структура корисника добровољних пензијских фондова..	13
2.8. Уплате доприноса, исплате средстава и пренос средстава.....	16
3. Закључак	19

1. Увод

Од почетка пословања добровољних пензијских фондова у Србији протекло је скоро шест година. У том периоду нето имовина фондова непрекидно се увећавала и на крају трећег тромесечја 2012. године износила је 14,95 млрд динара – у односу на претходно тромесечје бележи се раст од 4,9%, док раст за последњу годину дана износи 29%.

Од почетка пословања добровољних пензијских фондова нето имовина континуирано расте.

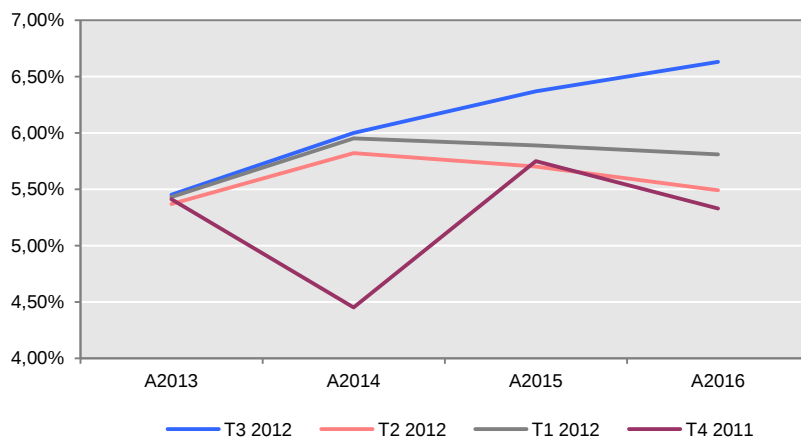
Извор: Народна банка Србије, Београдска берза, Републички завод за статистику.

Приноси фондова су током целог периода углавном били позитивни. На крају трећег тромесечја FONDex¹ је достигао вредност од 1.586,5 поена². Принос FONDex-а, који представља и пондерисан просек приноса свих фондова, у овом тромесечју износи 1,5%, док принос за последњу годину дана износи 11%. Принос FONDex-а од почетка пословања³ износио је 8,2%.

На Београдској берзи се у току трећег тромесечја, мерено индексом BELEX15⁴ (вредност индекса на крају септембра 430,99), бележи пад цена акција од 1,1%. Пад цена акција траје од средине претходне године, уз благу позитивну корекцију почетком ове године. Тако је за последњу годину дана тај индекс изгубио чак 22% своје вредности.

Ликвидност Београдске берзе је и даље слаба. Обим промета у трећем тромесечју износио је 11,54 млрд динара. Међутим, знатан део промета, око 4,95 млрд динара (42,9% укупног промета на берзи), односи се на блок трговање акцијама емитента Бамби Банат а.д. Београд због консолидације власништва у оквиру „Danube foods“ групе. Уколико би се искључиле трансакције тим акцијама, укупан промет био би 6,6 млрд динара, односно двоструко више од промета у претходном тромесечју (3,36 млрд динара) и нешто изнад нивоа из претходних тромесечја. Мерено бројем трансакција, активност на берзи у овом тромесечју бележи знатно смањење у односу на претходни период (око 90.000 остварених трансакција).

Крива приноса на обвезнице СДШ
(крај тромесечја)

Извор: Београдска берза.

¹ FONDex је индекс који репрезентује кретање вредности инвестиционих јединица свих добровољних пензијских фондова на тржишту.

² FONDex је имао почетну вредност од 1.000 поена 15. новембра 2006. године, на дан када је први добровољни пензијски фонд почео с радом.

³ Годишња стопа.

⁴ Од укупног улагања фондова у акције, преко 90% односи се на акције које се налазе у корпи BELEX15, тако да овај индекс представља добар бенчмарк за акцијски део портфолија фондова.

На тржишту обвезница старе девизне штедње, на крају трећег тромесечја приноси су се кретали од 5,45% до 6,63% у зависности од рочности. Крива приноса се померила нагоре, а приноси су повећани од осам базних поена за серију А2013 до 114 базних поена за серију А2016.

На примарном тржишту дужничких државних инструмената (трезорских записа и обвезница) у овом тромесечју бележи се знатно повећање обима емисија, слично првом тромесечју ове године. Дисконтне стопе за већину доспећа бележе раст у односу на претходно тромесечје.

Укупна тржишна вредност емисија деноминираних у динарима у трећем тромесечју износи око 81 млрд динара (54,8 млрд у претходном тромесечју). Највише је емитовано трогодишњих инструмената (23,7 млрд), једногодишњих (16,2 млрд) и шестомесечних (12,1 млрд). За разлику од претходна два тромесечја, поново су емитовани тромесечни трезорски записи (10,7 млрд), док петогодишње обвезнице трезора нису емитоване.

Принос (дисконтна стопа) емитованих динарских државних дужничких инструмената, по рочности
(у %)

Рок доспећа	T3 2011.	T4 2011.	T1 2012.	T2 2012.	T3 2012.
3М	11,90%	11,60%	-	-	12,99%
6М	11,90%	10,85%	10,48%	10,48%	13,49%
12М	13,00%	13,00%	12,69%	13,49%	14,59%
18М	13,30%	13,30%	13,10%	13,99%	14,97%
24М	12,99%	13,25%	13,49%	14,45%	14,45%
36М	14,89%	14,89%	14,70%	14,99%	15,99%
60М	-	-	14,70%	15,01%	-

Извор: Министарство финансија.

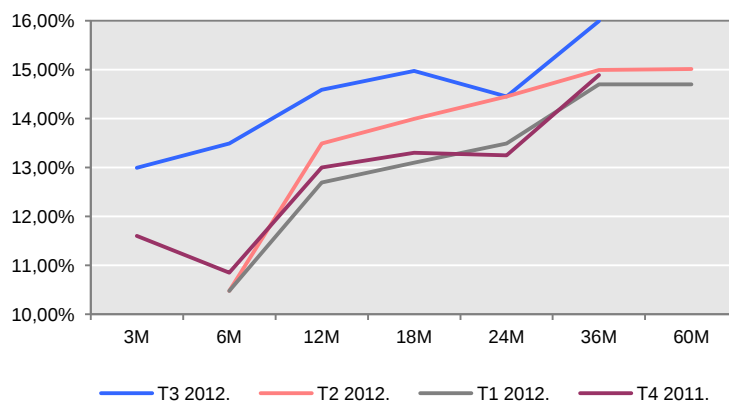
Тржишна вредност емитованих динарских државних дужничких инструмената, по рочности
(у млрд динара)

Рок доспећа	T3 2011.	T4 2011.	T1 2012.	T2 2012.	T3 2012.
3м	9,7	3,9	-	-	10,66
6м	14,7	10,9	14,1	4,87	12,11
12м	16,5	8,9	26,3	22,99	16,21
18м	6,9	3,9	5,1	13,21	11,66
24м	4,4	2,1	11,9	8,59	6,68
36м	4,5	1,7	17,1	4,67	23,67
60м	-	-	2,3	0,43	-
Укупно	56,7	31,4	76,7	54,75	80,98

Извор: Министарство финансија.

У овом тромесечју, приноси до доспећа на динарске инструменте бележе раст у односу на претходно тромесечје. Приноси на полугодишње инструменте порасли су за чак три процентна поена, а приноси за остале рочности за један процентни поен. Емитоване су и двогодишње обвезнице по варијабилној стопи коју чине референтна каматна стопа и фиксна маргина од 4%.

Крива приноса на динарске државне дужничке инструменте
(крај тромесечја)

Извор: Министарство финансија

У овом периоду емитовани су и евроденоминирани државни дужнички инструменти, у укупној вредности од око 108,04 млн динара, и то једногодишњи (96,15 млн динара) са стопом од 6,15% и двогодишњи (11,88 млн динара) са стопом од 6,2%.

У трећем тромесечју заустављен је тренд слабљења динара у односу на евро, који је почео у последњем тромесечју претходне године. Тако је у овом тромесечју курс динара остао на приближно истом нивоу као на крају претходног тромесечја, док је слабљење курса динара у последњој години дана 13,7%.

У трећем тромесечју долази до убрзавања инфлације. Индекс потрошачких цена током трећег тромесечја бележи годишњи раст цена од 6,1% у јулу, 7,9% у августу и 10,3% у септембру, док су месечне стопе раста цена биле 0,1%, 1,6% и 2,3%, респективно.

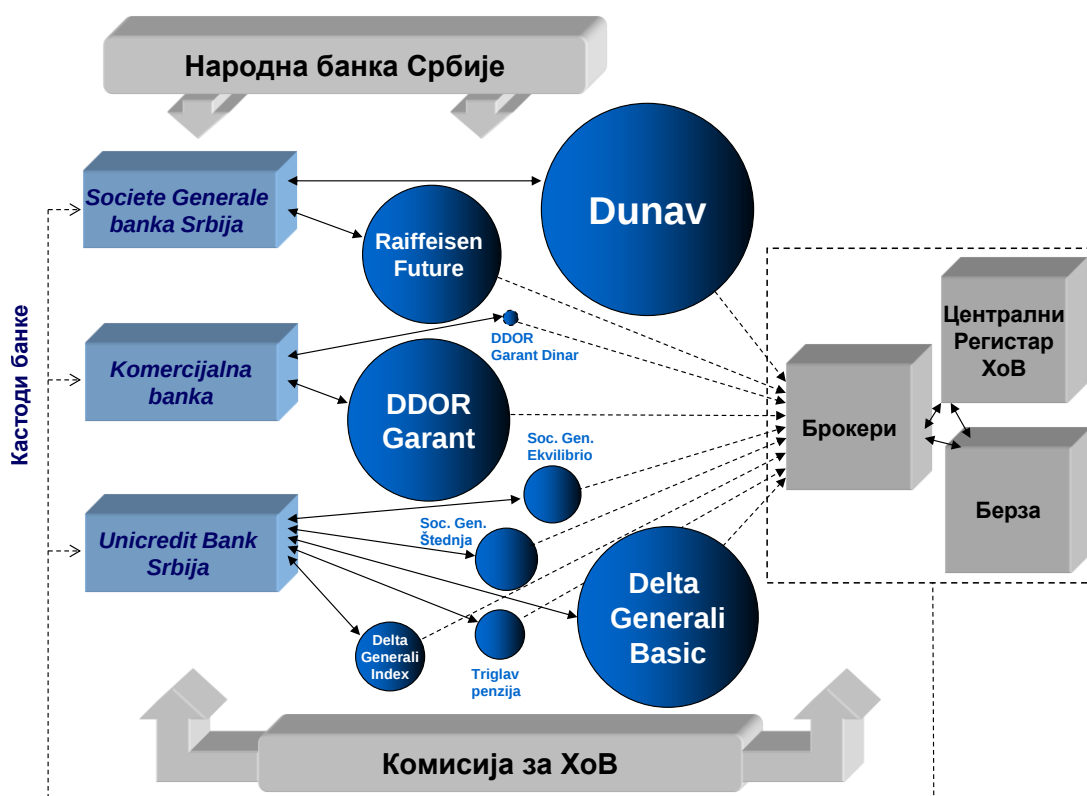
Као последица раста инфлације, у трећем тромесечју референтна каматна стопа је повећана, тако да је на крају септембра она износила 10,5%, или 50 базних поена више него на крају претходног тромесечја, или 80 базних поена мање него на крају септембра претходне године. С растом референтне каматне стопе, расте и ниво каматних стопа које фондови остварују на средства у динарима на кастоди рачунима – код свих фондова у истом износу (50 базних поена).

2. Пословање добровольних пензијских фондова

2.1. Учесници на тржишту

На тржишту добровольних пензијских фондова на крају овог тромесечја послује шест друштава за управљање, који управљају имовином девет добровольних пензијских фондова, три кастоди банке и четири банке посредника⁵.

Слика: Учесници на тржишту добровольних пензијских фондова

На крају трећег тромесечја, укупан број запослених у друштвима за управљање износи 158, што је за четири запослена више него на крају претходног тромесечја.

⁵ NLB banka a.d. Beograd, Raiffeisen banka a.d. Beograd, Volksbank a.d. Beograd и Société Générale Banka Srbija a.d. Beograd.

2.2. Нето имовина добровољних пензијских фондова

На крају трећег тромесечја нето имовина фондова је износила 14,95 млрд динара. У овом тромесечју остварен је раст нето имовине од 4,9%, док је у односу на исти период претходне године остварен раст од 29%. Највећи утицај на то имале су нето уплате доприноса. На индивидуалне рачуне чланова уплаћено је 661,2 млн динара. Укупне уплате чланова, по одбитку накнаде при уплати, у овом периоду износе 646,5 млн динара. С друге стране, чланови су по основу исплата у току овог тромесечја повукли 168,4 млн динара, док је укупан износ накнада који су друштва наплатила у том периоду 88,45 млн динара.

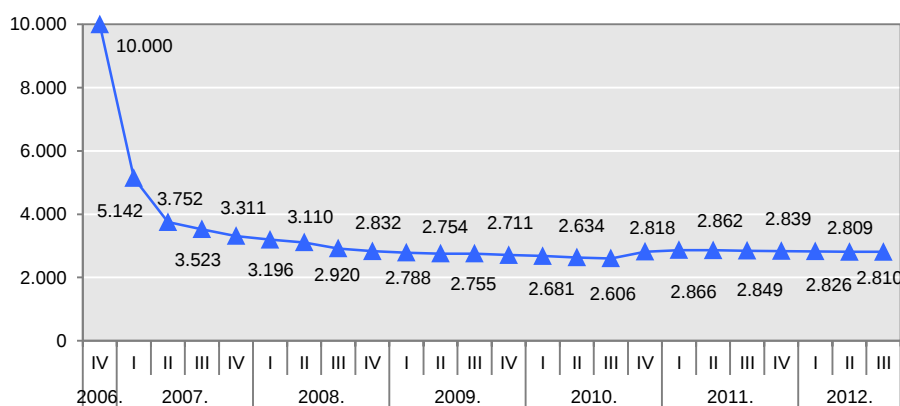
Нето имовина је достигла 14,95 милијарди динара. Уплате доприноса у трећем тромесечју су 661,2 милиона. Концентрација у сектору је и даље висока.

Нето имовина у сектору на крају периода
(у млрд динара)

2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.		
					T1	T2	T3
3,05	4,64	7,19	9,86	12,45	13,42	14,25	14,95

Извор: Народна банка Србије.

Концентрација у сектору на крају тромесечја
(Herfindahl–Hirschman Index)

Извор: Народна банка Србије.

Тржиште добровољних пензијских фондова је и даље високо концентрисано. Тржишна концентрација у сектору⁶ на крају овог тромесечја, мерена Херфиндал–Хиршмановим индексом, износи 2.810 поена, што је релативно висока вредност. Поред тога, ако се фондови класификују по групама према величини нето имовине фонда у односу на висину нето имовине сектора, у

⁶ Посматрано према учешћу у укупној нето имовини.

групама великих и средњих фондова налазе се по два фонда, који заједно заузимају преко 96% тржишта, док највећи фонд има удео од око 41%, што такође говори да је тржиште високо концентрисано.

Број фондова у групама подељеним према тржишном учешћу
(у јединицама)

Учешће у нето имовини (у %)	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.		
						T1	T2	T3
Велики (20 и више)	3	2	2	3	2	2	2	2
Средњи (5–19,99)	-	2	3	1	2	2	2	2
Мали (0–4,99)	4	6	5	4	5	5	5	5

Извор: Народна банка Србије.

2.3. Структура имовине добровољних пензијских фондова

Структура имовине фондова у трећем тромесечју није знатније измењена. И даље највећи удео у укупној имовини фондова имају државне дужничке хартије од вредности – чак 83,7%, од чега обвезнице трезора чине 50% укупне имовине, трезорски записи 27,4% и обвезнице старе девизне штедње 6,3%.

Највише средстава уложено је у државне инструменте – 83,7%.

У страној валути је 22,3% средстава.

Структура укупне имовине фондова
(крај тромесечја)

Извор: Народна банка Србије

Затим следе средства по виђењу са 5,9%, орочени депозити са 5,5% и акције са 3,4% учешћа. У непокретности је уложено тек 0,56% имовине фондова.

Уз високо учешће државних дужничких инструмената у портфолијама фондова, забележена је и промена у структури у виду даљег повећања учешћа обвезница трезора (50% у трећем тромесечју у односу на 47,2% на крају претходног тромесечја, односно 18,6% пре годину дана). У исто време, смањује се учешће трезорских записа и обвезница старе девизне штедње.

У иностраној валути – у еврима – налази се 3,33 млрд динара, или 22,3% укупне имовине, док се у домаћој валути налази 11,64 млрд динара, или 77,7% укупне имовине. Након већег смањења учешћа средстава у иностраној валути од око 16 процентних поена у 2011. години, током 2012. године ово учешће је стабилно – између четвртине и петине укупних средстава.

Највећи део имовине, преко 90%, изложен је ризику промене висине каматних стопа, што је и конзистентно с високим учешћем дужничких инструмената у портфолију фондова. Кредитни ризик такође је концентрисан у инвестицијама у државне дужничке инструменте.

2.4. Обим трговања пензијских фондова хартијама од вредности

Обим промета добровољних пензијских фондова у трећем тромесечју износио је 1,57 млрд динара, што је знатно мање у поређењу с претходним периодом.

Обим промета фондова је 1,57 млрд динара. Највећи удео имају аукције државних хартија од вредности.

Трговање добровољних пензијских фондова хартијама од вредности (у млрд динара)

	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.		
					T1	T2	T3
Обим промета ХоВ	1,51	12,59	14,92	19,34	4,42	2,71	1,57
Куповина	1,07	8,12	8,12	10,6	2,95	1,69	0,93
Београдска берза	0,78	0,40	1,29	0,65	0,06	0,03	0,11
Ванберзанско трговање	0,25	0,38	0,30	1,30	-	0,06	0,01
Аукције државних ХоВ	0,03	7,34	6,53	8,64	2,89	1,61	0,81
Продаја	0,39	0,39	0,76	3,81	1,10	0,27	0,22
Београдска берза	0,09	0,05	0,56	0,43	0,05	0,05	0,08
Ванберзанско трговање	0,30	0,34	0,2	3,38	1,05	0,21	0,14
Доспеће	0,05	4,08	6,05	4,94	0,37	0,75	0,42
Однос куповине према продаји и доспећу	2,42	1,82	1,47	1,21	2,02	1,66	1,44
Учешће у укупном промету на Београдској берзи (у %)	1,20%	1,10%	7,60%	3,80%	2,10%	2,41%	1,67%

Извор: Народна банка Србије и Београдска берза.

На страни куповине хартија од вредности, највећи део односи се на аукције државних дужничких инструмената, док су куповине на берзи и ванберзанском тржишту биле неупоредиво мање. И на другој страни, доспећа инструмената која се односе на инструменте трезора била су скоро два пута већа од продаје хартија на берзи и ванберзанском тржишту. Учешће добровољних пензијских фондова у промету на Београдској берзи износи око 1,7%.

2.5. Накнаде друштава за управљање

Закон о добровољним пензијским фондовима и пензијским плановима прописује максималне процентуалне износе накнада које друштва за управљање могу да наплате члановима фонда. Накнаде друштва састоје се

Накнаде за управљање биће ограничене на 1,25% након што нето имовина свих фондова достигне 0,75% БДП-а.

од накнаде при уплати доприноса и накнаде за управљање фондом. Накнада при уплати не може бити већа од 3%, а накнада за управљања од 2%, док накнада за пренос рачуна може бити наплаћена само у висини стварних трошкова преноса.

Усвајањем новог закона, почетком маја 2011. године, измењене су и накнаде које друштва наплаћују, а које ће се примењивати када нето имовина свих фондова достигне 0,75% бруто домаћег производа. Предвиђено је да максимална накнада за управљање буде 1,25%, док висина накнаде при уплати неће бити законски ограничена. Тренутно је нето имовина на нивоу од око 0,46%⁷ бруто домаћег производа.

Накнаде су један од параметара које члан треба да има у виду при избору фонда, али их не треба посматрати изоловано. Висина накнаде зависи од инвестиционе политике, односно активности инвестирања. По правилу, активнији фондови, фондови намењени млађим особама које ће уплаћивати доприносе у дужем временском периоду и које ће у већем проценту инвестирати у сложеније инструменте, имају и веће накнаде, јер се од таквих фондова очекује и већи принос. Истовремено, они преузимају и већи ниво ризика. С друге стране, фонд који инвестира пасивно и у сигурније финансијске инструменте треба да има и мање накнаде. Инвестициону политику фонда, односно планирано улагање средстава чланова фонда, очекиван принос фонда и ниво ризика који фонд (односно члан) преузима, као и накнаде које друштва наплаћују, треба посматрати заједно када се доноси одлука о избору фонда.

Од почетка пословања друштва су наплаћивала накнаду за управљање 2%, док се накнада приликом уплате смањивала и на крају трећег тромесечја била је на нивоу од 2,2%. Однос две накнаде променио се од почетка пословања друштава, када је био већи у корист накнаде при уплати, до данас, када накнаде

⁷ Извор БДП: База података Републичког завода за статистику – тромесечни бруто домаћи производ у текућим ценама, недесезонирани подаци.

за управљање чине близу 84% укупно наплаћених накнада. Таква промена односа две накнаде настала је као последица раста нето вредности имовине фонда и све веће основе на коју се наплаћују накнаде за управљање.

Накнада при уплати, иако видљива на првом кораку, односно при уплати средстава у фонд, није и највећи трошак за члана. То је трошак који члан плаћа само једном као врсту улазне накнаде. Накнада за управљање обрачунава се свакодневно на вредност нето имовине фонда и садржана је директно у вредности инвестиционе јединице, тако да обрачуната и објављена вредност јесте вредност након одбитка накнаде за управљање фондом. С даљим растом нето имовине, али и с јачањем конкуренције између фондова може се очекивати постепено смањивање накнаде за управљање.

Износ наплаћених накнада друштава за управљање (у млн динара)								
	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.		
						T1	T2	T3
Накнада приликом уплате	43,5	56,9	54,9	59,3	57,9	15,1	16,2	14,7
Накнада за управљање	33,4	72,2	117,2	170,6	220,0	64,2	68,7	73,8

Извор: Народна банка Србије.

2.6. Трансакциони трошкови

Трансакциони трошкови су трошкови који настају по основу куповине и продаје хартија од вредности. Усвајањем новог закона, трошкови настали у вези с куповином, продајом и преносом хартија од вредности – накнаде централног регистра, берзанске накнаде, пореске обавезе и трошкови текућег одржавања непокретности у које је уложена имовина фонда – наплаћују се из имовине фонда. Остали трошкови иду на терет друштва за управљање. Највећим делом то су трошкови брокера преко којих друштва обављају трансакције.

Највећи удео у трансакционим трошковима имају управо брокерске накнаде и накнаде кастоди банке. Трансакциони трошкови су у директној вези са обимом трговања друштава за управљање и врстама инструмената којима се тргује. Највеће трошкове имају трансакције акцијама на Београдској берзи, док су најмањи трошкови у трговини трезорским записима. У трећем тромесечју, од укупних трансакционих трошкова, трошкови на терет друштва за управљање чинили су 71%, а на терет фонда 29%.

Како је обим трговања на почетку пословања друштава за управљање био релативно висок, нарочито акцијама на Београдској берзи, и трансакциони трошкови су били највећи у том периоду. С почетком економске кризе и активности друштава су смањене. С друге стране, инвестиције усмерене ка сигурнијим инструментима са собом носе и ниже трошкове. Од 2009. године поново долази до раста тих трошкова као резултат смањења средстава на

трансакционим рачунима и преусмеравања ка трезорским записима Републике Србије и постепеног повећања трговине акцијама. Истовремено, с растом нето имовине повећавају се и вредности трансакције фондова у апсолутном износу. Крајем 2011. године долази до већег пада трансакционих трошкова. Такав тренд настављен је и у току прва три тромесечја 2012. године.

Износ трансакционих трошкова (у млн динара)								
	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.		
						T1	T2	T3
Укупно	10,0	5,3	7,4	9,7	7,0	1,3	1,1	0,9
Брокерске накнаде	4,5	2,2	3,8	4,5	2,9	0,6	0,4	0,4
Накнаде кастоди банке	1,8	1,5	2,0	2,4	2,2	0,4	0,4	0,3
Берзанске накнаде	1,6	0,8	0,4	1,1	0,8	0,1	0,0	0,1
Накнаде централног регистра	1,0	0,6	1,2	1,5	1,1	0,2	0,2	0,2
Остали трошкови	1,1	0,2	-	-	-	-	0,0	-

Извор: Народна банка Србије.

Инвестиционе политике добровољних пензијских фондова су такве да се у структури фондова налазе углавном дугорочне дужничке хартије од вредности, док је удео акција релативно низак. Таква структура утиче и да износи трансакционих трошкова буду ниски – око 0,01% у односу на нето имовину фондова на крају трећег тромесечја 2012. године.

2.7. Број и структура корисника добровољних пензијских фондова

На крају трећег тромесечја, у фази акумулације⁸ налази се укупно 176.686 корисника⁹. Они укупно имају 237.092 склопљена уговора о чланству¹⁰ у добровољном пензијском фонду.

У трећем тромесечју забележено је 528 нових корисника добровољних пензијских фондова.

Истовремено, четрдесет четири корисника с педесет шест уговора о чланству, који се налазе у фази повлачења средстава, примају програмиране исплате. Сви подаци у даљем тексту овог одељка, осим ако није другачије назначено, односе се само на кориснике у фази акумулације.

⁸ Чланство у фонду дели се на две фазе – фазу акумулације (период у ком се уплаћују средства) и фазу повлачења средстава (период када члан повлачи акумулирана средства).

⁹ Број корисника је број особа које су чланови добровољног пензијског фонда (или фондова). Тај број је мањи од броја уговора о чланству, с обзиром на то да велик број корисника има више од једног склопљеног уговора о чланству у истом фонду или у различитим фондовима.

¹⁰ Број уговора о чланству је збир броја индивидуалних уговора о чланству и броја чланова свих пензијских планова.

У периоду од 2008. до 2011. године повећање броја корисника било је најизраженије током 2009. и 2011. године, с близу 9.000, односно 8.000 нових корисника, док се у 2010. години број корисника незнатно увећавао. Тренд раста настављен је и у току 2012. године.

Број уговора и број корисника (у хиљадама)								
	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.		
						T1	T2	T3
Број уговора	158,5	201,6	215,7	220,4	234,4	235,8	236,9	237,1
Број корисника	- ¹¹	156,0	165,2	166,8	174,9	175,8	176,2	176,7
Удео активних корисника у укупном броју (у %) ¹²	-	41,1%	34,9%	33,6%	35,1%	35,5%	32,9%	31,3%

Извор: Народна банка Србије.

Уколико узмемо у обзир то да је проценат активних корисника (у месецу) од 30 до 35% и да се он не мења од 2009. године, можемо претпоставити да већина тих корисника сваког месеца уплаћују доприносе у пензијске фондове.

Структура корисника по динамици уплате (у јединицама и у %)			
Корисници који су имали уплату	Период	Број корисника	Удео (%)
	1 месец	55.322	31,3%
Корисници који су имали уплату	3 месеца	62.580	35,4%
	6 месеци	65.630	37,1%
	12 месеци	73.707	41,7%
	Од учлањења	(1) 148.731	84,2%
Без средстава на рачунима		(2) 27.955	15,8%
Укупно		(1+2) 176.686	

Извор: Народна банка Србије.

Просечан износ акумулираних средстава по кориснику зависи од висине уплата, приноса који остварују фондови и дужине периода акумулације средстава. Као последица раста сва три фактора јесте и раст просечних средстава на индивидуалним рачунима чланова. Просечан износ акумулираних средстава на рачунима чланова који су до сада најмање једанпут уплатили допринос износи нешто преко 100.000 динара и у сталном је порасту.

¹¹ Подаци о броју корисника доступни су од јуна 2008. године.

¹² Проценат активних корисника представља просечан проценат активних корисника по месецима у периоду за који се односи.

Корисници добровољних пензијских фондова у Србији могу бити домаћа и страна лица. Број домаћих лица је вишеструко већи, док је просечан износ средстава на рачунима страних лица око пет пута већи него код домаћих лица.

Просечан износ акумулираних средстава на крају периода
(у хиљадама динара)

2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.		
					T1	T2	T3
¹³	34,6	52,2	70,5	84,5	90,3	95,5	100,2

Извор: Народна банка Србије.

На крају трећег тромесечја број корисника који су чланови два фонда или више њих износи 34.719, или око 20% укупног броја.

Број корисника по броју фондова у којима су чланови
(у јединицама)

Број фондова	Број корисника
1	141.967
2	24.620
3	10.032
4	55
5	12

Извор: Народна банка Србије.

Број корисника по броју закључених уговора о чланству
(у јединицама)

Број уговора	Број корисника
1	130.450
2	33.876
3	11.024
4	967
5	294
6	45
7	30

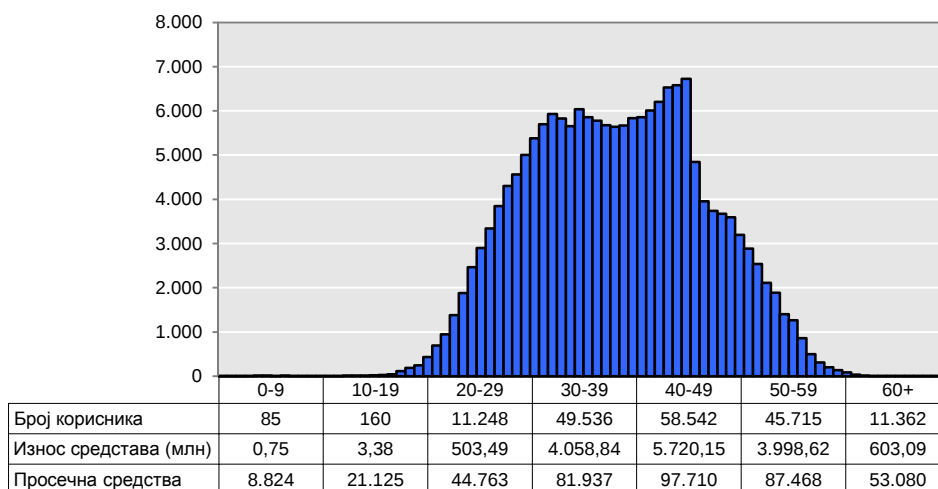
Извор: Народна банка Србије.

Структура корисника по полу и њихових средстава није се знатније променила у односу на претходне године. Углавном су то мушкарци, који у укупном броју корисника учествују са око 59%. Тај однос се полако мења, с обзиром на то да је у претходних неколико тромесечја у броју нових чланова преко 50% жена.

Просечна старост корисника добровољних пензијских фондова на крају трећег тромесечја износи близу 44 године, а највише корисника, преко 61%, старости је од 30 до 50 година. Таква структура корисника је стална и не мења се од почетка рада фондова. Исто тако, проценат корисника који испуњавају старосни услов за повлачење средстава (навршене 53 године живота по старом закону) сличан је као у претходним годинама – око 21%.

¹³ Подаци о просечном износу акумулираних средстава доступни су од јуна 2008. године.

Расподела корисника и акумулираних средстава по годинама живота
(у јединицама, односно у RSD)

Извор: Народна банка Србије.

2.8. Уплате доприноса, исплате средстава и пренос средстава

Осим у 2007. години, када се највећи број добровољних пензијских фондова оснивао и када су уплате биле најмање, укупни доприноси били су стабилни током година и кретали су се на нивоу од 2,2 до 2,5 милијарди динара годишње. У прва три тромесечја 2012. године уплате су износиле око две милијарде динара.

Највећа тромесечна уплата доприноса у добровољне пензијске фондове – око 729 милиона динара у другом тромесечју 2012. године.

У трећем тромесечју уплата доприноса износила је око 661 милион динара.

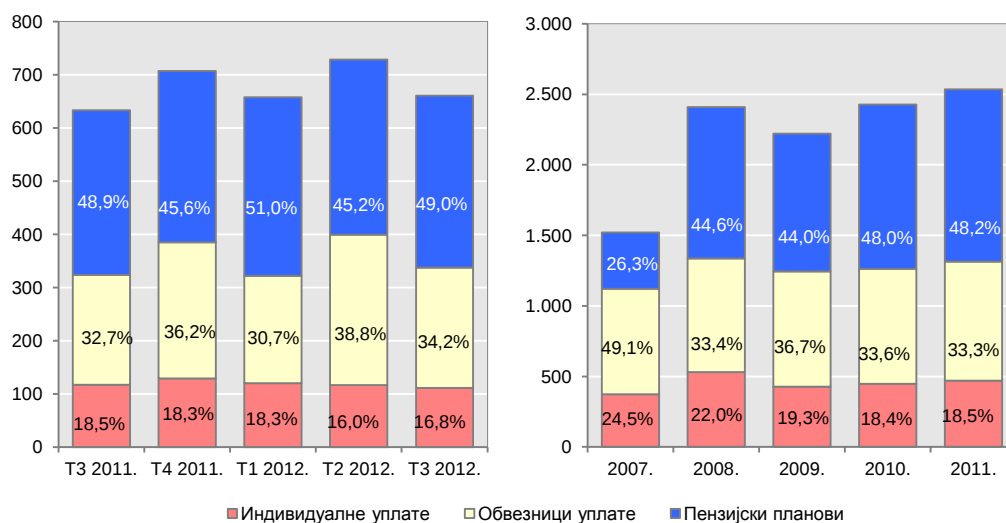
Укупне уплате доприноса у фондове (у млрд динара)

2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.		
					T1	T2	T3
1,52	2,41	2,22	2,43	2,53	0,66	0,73	0,66

Извор: Народна банка Србије.

У трећем тромесечју 2012. године, од укупних доприноса, око 17% односи се на индивидуалне уплате, 34% на уплате послодаваца који као обвезници уплате својим запосленима уплаћују доприносе у пензијски фонд, док се око 49% односи на уплате преко пензијских планова. Тај однос није се знатније мењао од 2008. до данас.

Обим и структура укупних уплата доприноса
(у млн RSD, односно у %)

Извор: Народна банка Србије.

Иако постоји могућност и индивидуалних уплата, највећи број уплата је преко обвезника уплата и пензијских планова. Компаније могу својим запосленима да уплаћују средства у фонд, остварујући тако уштеде путем пореских ослобађања, чиме показују висок степен одговорности према запосленима. Велики потенцијал за даљи раст броја чланова пензијских фондова управо је у великим компанијама с великим бројем запослених.

Исплате средстава највећим делом врше се једнократно. С обзиром на то да повлачење средстава врше чланови који испуњавају услове, а да нису дуго у фонду и да је досадашња акумулирана сума релативно мала, овакав начин исплате је и очекиван. У даљем периоду може се очекивати повећање удела програмираних исплата и других начина повлачења с повећањем година акумулације средстава и суме средстава на рачунима, а нарочито по усвајању новог закона који прописује максимални износ који се може повући кроз једнократну исплату од 30%.

Исплате корисницима који испуњавају услове за повлачење средстава у трећем тромесечју износе око 168 милиона динара.

Укупне исплате средстава члановима фондова
(у млн динара)

2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.		
					T1	T2	T3
141,4	384,6	448,5	458,1	517,6	157,4	206,7	168,4

Извор: Народна банка Србије.

Исплате средстава из фондова повећавају се из године у годину. Таква појава нормална је последица развоја система, јер ће се с повећањем доприноса и нето имовине, као и с повећањем броја година функционисања система добровољних пензијских фондова, повећавати и исплата посматрано у апсолутним износима. Током трећег тромесечја уплате су биле веће од исплата за скоро 500 милиона динара. Међутим, оно што не одговара природи добровољних пензијских фондова јесте то да се средства углавном повлаче чим корисник испуни услове за повлачење и пре него што је стекао услов за државну пензију. Један од разлога је кратак период уплата и мала акумулирана средства.

Трансфери представљају пренос средстава из једног фонда у други. Члан фонда из било ког разлога може пренети део средстава или сва своја средства из једног фонда у други

Трансфери између фондова у трећем тромесечју износе око 10,3 милиона динара.

фонд, плаћајући притом само стварне трошкове преноса. Највећи трансфери забележени су током 2008. године. У другој половини 2011. године забележени су нижи трансфери у односу на просек претходних година – око 17 милиона динара у трећем тромесечју и мање од 10 милиона динара у четвртном тромесечју. Тренд је настављен и на почетку 2012. године, када су трансфери између фондова износили око четири милиона динара у првом, односно 16 милиона динара у другом тромесечју.

Укупни трансфери између фондова
(у млн динара)

2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.		
					T1	T2	T3
19,5	235,1	141,5	216,1	165,9	3,6	16,4	10,3

Извор: Народна банка Србије

3. Закључак

Појава нових финансијских инструмента, нарочито дугорочних, веома је значајна за добровољне пензијске фондове. На тај начин омогућава се ефикасније управљање средствима и управљање ризицима, односно већа диверсификација улагања у складу са инвестиционим планом сваког друштва.

Током 2010. емитовани су дугорочнији динарски и девизни трезорски записи, а почетком 2011. године и дугорочне купонске обвезнице Републике Србије доспећа 2026. године. У исто време, два велика предузећа, НИС а.д. Нови Сад и Аеродром „Никола Тесла“, изашла су на листинг „А“ Београдске берзе, а очекује се излазак на берзу и акција Телекома Србија. Током 2012. године емитоване су корпоративне обвезнице *Societe Generale* банке, а најављено је и емитовање других обвезница.

Пореска ослобађања увећавају се сваке године с растом цена на мало. На почетку рада добровољних пензијских фондова висина уплате је износила 10% просечне зараде, односно 3.000 динара. За 2012. годину утврђен је износ од 4.647 динара за који су послодавци ослобођени плаћања пореза на доходак грађана и доприноса за обавезно социјално осигурање, док су уплате физичких лица ослобођене плаћања пореза на доходак грађана уколико се она врши путем административне забране.

Потенцијал за даљи развој трећег стуба је велик. Са опоравком економије земље и јачањем животног стандарда повећаваће се и висина уплате у приватне пензијске фондове. Јасни сигнали о неопходности правовремене штедње за старост који су грађанима упућивали носиоци економске политике требало би да утичу на бржи развој добровољних пензијских фондова. Такође, јачањем информисаности и едукације становништва о предностима чланства јачаће и свест о потреби да се обезбеде додатни прилив у будућности. Исто тако, уплата у приватне пензије треба да буде значајнији фактор у дијалогу између послодаваца и запослених.